

ÕPPEKAVA

Vara 2016

SISUKORD

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	3
2. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	3
3. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	4
4. LASTEAIA ÕPIKÄSITLUS	4
5. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	5
6. LASTEAIA ÕPPEAASTA TEMAATIKA JA ÜRITUSTE AJALINE PLAAN	8
7. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU	9
8. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL	15
9. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	36
10. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	38
11. LASTEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	40
12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	41
Lisa 1. LASTE ARENGU VAATLUSTABELID	
Lisa 2. LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART	
Lisa 3. TUNNISTUS LASTEAIA LÕPETAMISE KOHTA	
Lisa 4. ARENGUVESTLUSE KOKKUVÕTTE KAART	

1.1 Üldinfo

1.1. Aadress: Vara küla, Vara vald Tartumaa 60426

1.2. Omandivorm: munitsipaalasutus

1.3. Rühmade arv: 3 (aiarühmad)

1.4. Asutamise aeg: 1. juuni 1992

1.2. Lasteaia eripära

Lasteaias on 3 aiarühma: Naerupallid, Mõmmikud ja Lepatriinud. Lasteaia eripära väljendub arendava ja toetava õpikeskkonna loomisel kasutades erinevaid meetodikaid ning kaasaegseid õppevahendeid. Lasteaia õueala on avar, mis pakub häid võimalusi õues mängimiseks, sportimiseks ja õuesõppe rakendamiseks. Lasteaia asukoht loodusrikkas maapiirkonnas võimaldab organiseerida kõikidele vanuserühmadele õppekäike tutvumaks lasteaia lähiümbrusega.

Lasteaed kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustiku. Lasteaia terviseedenduse eestvedajaks on lasteaia tervisemeeskond. Terviseõpetus- ja kasvatus on tervikprotsess, see on koostöö laste tervise säilimise ja tugevdamise nimel. Tervisesõbralike harjumuste ehk tervisliku eluviisi kujundamine toimub kogu koolieelsel perioodil.

2. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on toetada lapse mitmekülgset ja järjepidevat arengut kodu ja lasteasutuse koostöös.

Üldeesmärgist lähtuvalt on õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid järgmised:

- laps kasvab ja areneb turvalises keskkonnas;
- lapsel arenevad läbi mängu elus toimetuleku oskused: iseseisvus, eneseusaldus, koostöövõimekus, kohusetundlikkus, probleemide lahendamise oskus ja loovus;
- laps on aktiivne õppija ning oskab teha valikuid;
- lapse suunamisel ja arendamisel väärtustatakse eesti kultuuri traditsioone ning arvestatakse teiste rahvuste kultuuri eripära;
- laps hoolib kaaslastest ja ümbritsevast keskkonnast.

3. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse PÕHIMÕTTED

- Lasteaia õppekava toetub Eesti eelkoolipedagoogika traditsioonidele ja üldõpetuslikule

tööviisile. Üldõpetuse tuumaks on kodulooline vaatlusõpetus ehk kodulugu. Kodulooline temaatika toetab lapse mõtetegevuse ja väljenduse arengut.

- Üldõpetuse olulisem joon lõimumine tuleneb lapse arengupsühholoogiast. Lõimumine on valdkondade õppesisu, üldoskuste ja erinevate tegevusliikide ühendamine tervikuks. Lapse huvidest lähtudes, teadmiste ja oskuste arenedes tullakse läbitud teemade ja õppesisu juurde tagasi ning käsitletakse neid mitmekülgsemalt, laiemalt või konkreetsele nähtusele/oskusele keskendudes.
- Õppekava toetab lapse individuaalsuse ja tema võimete arvestamist, sealhulgas soolist võrdõiguslikkust. Sooline võrdõiguslikkus tähendab, et tüdrukutel ja poistel on ühesugused võimalused ja õigused ning vastutus.
- Mängu kaudu õppimist soodustavad arenguliselt sobivaid mängu- ja õppevahendeid. Laps tegutseb ja õpib oma rütmis.
- Õpetajal on tugev usk lapse võimetesse ja arengusse, ta motiveerib lapsi ja annab positiivset tagasisidet sooritatud tegevusest.
- Lapsevanemad ja lasteaia personal teevad koostööd ja neil on ühine vastutus lapsele soodsa arengukeskkonna loomisel, tema arengu ja õppimise toetamisel.

4. LASTEAIA ÕPIKÄSITLUS

4.1. Laps õpib oma keskkonnas aktiivselt tegutsedes. Õppides kujundab ta uusi teadmisi, sh oskusi, väärtushinnanguid, hoiakute jm teadmise vorme ning kujundab ümber nende ja olemasolevate teadmiste vahelisi seoseid.

Õppimine toetub:

- 1) lapse kaasasündinud ja omandatud võimetele
- 2) lapse aktiivsusele ümbritseva maailma tundmaõppimisel
- 3) teiste inimeste hoolivusele, abile ja toetusele

4.2. Koolieelses eas õpib laps praktiliselt tegutsedes, olulisel kohal on õppimine mängu, kaaslaste ja teiste inimestega suhtlemise ja ümbruses toimuva jäljendamise kaudu.

Lapse õppimise soodustamiseks on oluline, et

- 1) tegevus tugineb tema huvile ja on vaheldusrikas
- 2) ta saab tegutseda mitmekülgses keskkonnas

3) tal on võimalik teha jõukohaseid valikuid ja tegutseda ka ilma täiskasvanute suunamiseta

4) talle on kättesaadavad teiste laste ja täiskasvanute nõuanded ja abi

4.3. Õppe- ja kasvatusprotsessis arendatakse lapse suutlikkust rakendada õpitud edaspidises elus.

Seega luuakse tingimused, et laps saaks:

1) seostada oma teadmisi varasemate kogemustega

2) kasutada teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes

3) kasvades ja arenedes läheneda korduvalt samadele teadmistele neid järk-järgult süvendades

4) arutleda saadud kogemuste, sh õpitu üle.

4.4. Lasteasutus loob lapse arengut ja õppimist soodustava keskkonna, mis:

1) annab lapsele turvatunde ja toetab emotsionaalset heaolu, sh pakkudes eduelamusi

2) tagab pedagoogide poolse toe ja küllaldase juhendamise

3) pakub erinevaid mängimis- ja harjutamisvõimalusi koos selleks vajalike mängu- ja õppevahenditega

4) võimaldab tegutsemist omaette ja koos teistega, nii ruumides kui õuealal

5. RÜHMADE ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse KORRALDUS

5.1. Lasteaia õppeaasta

Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatusprotsessi õppeaastati. Õppeaasta algab kalendriaasta 1. septembril ja kestab järgneva kalendriaasta 31. augustini.

Aktiivne õppeperiood kestab kalendriaasta 15. septembrist järgneva kalendriaasta 31. maini.

01.septembrist kuni 15. septembrini on lastel kohanemisperiood ning keskkonnaga harjumine.

Suvekuudel (01. juuni – 31. august) toimub õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kinnistamine, kus rõhuasetus on mängulisel tegevusel õues.

Õppeaasta jaotub nädalateks. Nädalaplaine õppetegevuste läbiviimiseks koostatakse kõikides rühmades aktiivsel õppeperioodil (s.o. 15.sept.-31.mai).

Suveperioodil planeeritakse tegevused päeva kaupa ja kajastatakse õppekasvatustegevuste päevikus, kuhu märgitakse planeeritud tegevused ning kokkuvõtte päevast.

Nädalaplaanide koostamisel osalevad kõik antud rühma õppe-kasvatustegevusega seotud pedagoogid.

5.2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus rühmas

Rühmade tegevus- ja päevakavasid korrigeeritakse iga õppeaasta alguses vastavalt rühma laste vanusele ja lasteaia päevakavale (Tabel 1).

Rühmade tegevus- ja päevakavad kinnitatakse lasteaia direktori käskkirjaga õppeaasta algul.

Tabel 1. Lasteaia üldine päevakava

7.00 – 8.45	Laste saabumine, vabategevused
8.45 – 9.15	Hommikusöök
9.15 – 10.45	Planeeritud õppetegevused
10.45 – 12.15	Õuetegevused (jalutuskäik, liikumis- ja õppemängud õues)
12.15 – 12.45	Lõunasöök
13.00 – 15.00	Lõunane puhkeaeg
15.00 – 15.45	Vabategevused, individuaalsed tegevused
15.45 – 16.15	Õhtuode
16.15 – 18.00	Vabategevused toas või õues, individuaalsed tegevused, huvitegevused, kojuminek

5.3. Rühma aasta tegevuskava koostamine

Rühma meeskond koostab iga õppeaasta alguseks, 15. septembriks rühma aasta tegevuskava.

Rühma aasta tegevuskava tutvustatakse ja arutatakse läbi lastevanematega sügisestel lastevanemate koosolekutel.

Rühma aasta tegevuskavad koostatakse arvutil ja need kuuluvad lasteaia õppekava juurde.

Rühma tegevuskavad on paindlikud so õpetajad võivad muuta planeeritud teemasid, tegevusi, üritusi jne vastavalt vajadusele ja ühiskonnast, keskkonnast tingitud muudatustele. Muudatused kajastatakse õppe- ja kasvatustegevuste päevikus ja aasta tegevuskava kokkuvõttes.

5.4. Rühma aasta tegevuskava struktuur

Rühma tegevuskava koostamisel selgitatakse õppeaasta alguseks välja rühmas olevate laste vanuselised, individuaalsed ja arengulised iseärasused. Samuti arvestatakse tegevuskava koostamisel lasteaia õppekava, lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse aasta eesmärgid ning lapsevanemate soove.

Rühma õppeaasta tegevuskavas on järgmised osad:

1. rühma õppeaasta eesmärgid;
2. rühma lühitutvustus: personal;
3. rühma eripära;

6

4. erivajadustega laste arengu toetamine, individuaalne töö;
5. koostöö lastevanematega;
6. ürituste plaan;

7. õppe-kasvatustegevuste kava.

5.5. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel planeerivad õpetajad nädalakavad, vastavalt teema käsitlusele.

Rühma nädala tegevuskavas on kirjas:

- käsitletav teema
- eesmärgid (valdkondadest ja üldoskustest lähtuvalt)
- tegevusliigid (lõimitult)
- õppesisu (sh liikumine ja muusika)

Rühma nädala tegevuskavad on nähtavad lapsevanemale rühma koridori infostendil.

5.6. Õppekäikude korraldamise alused

Õppekäik on õppe- ja kasvatustööd toetav tegevus, mis on kooskõlas lasteaia ja rühma eesmärkidega.

Õppekäigud planeeritakse õppeaasta alguses ja fikseeritakse rühma aasta tegevuskava temaatilises aastaplaanis. Vajadusel võib planeeritud õppekäike muuta.

Õppekäigu valmistavad ette õpetajad, kaasates lapsevanemaid ning arvestades soovituslikke marsruute, laste vanust jms.

Õppekäik toimub õppetöö ajal soovituslikult ajavahemikus 9.00 – 12.00, õppekäigu ajaline kestvus sõltub laste vanusest ja sihtkohast.

Õpetajad informeerivad lapsevanemaid õppekäigule minekust, vajadusel palutakse lastevanemate abi.

Õppekäigu korraldajad teavitavad lapsi enne õppekäigule minekut käitumisreeglitest ja ohutusnõuetest. Õppekäiku saatvad õpetajad on läbinud lasterühma saatja koolituse ning vastutavad laste elu ja tervise eest. Õppekäigus osalejad (lasteaia töötajad ja lapsed) kannavad helkurveste.

Õpetajad teavitavad direktorit õppekäigule minekuks. Teavitatakse õppekäigule mineku kuupäev ja kellaeg, õppekäigu sihtkoht ja korraldavate õpetajate nimed. Rühma õppekäigul peab lapsi saatvate lasteaia töötajate arv olema vastavuses laste arvuga (2-3 täiskasvanut).

5.7. Õppe- ja kasvatustegevuse päeviku täitmine

Õppe- ja kasvatustegevuse päevik on ametlik dokument, mille täitmine on kohustuslik ja korrektne. Lasteasutuse direktor kindlustab päeviku süstemaatilise täitmise ja hoidmise.

Päevik täidetakse loetava ja selge käekirjaga, kasutades sinist pastapliiatsit.

Päevik on arvestatud üheks õppeaastaks igale rühmale.

Päevik sisaldab laste ja lastevanemate üldandmeid, rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärke ning

põhimõtteid.

Läbi viidud õppe- ja kasvatustegevused kajastuvad päevikus nädalatena järgnevalt:

- Nädalateema (üleval vabas lahttris)
- Läbiviidud õppetegevuste kohta teevad õpetajad sissekanded tööpäeva lõpus. Õppe- ja kasvatustegevuse sissekanne algab tegevuse liigiga, seejärel lühike tegevuse sisu õppe-, laulu-, liikumise- jms mängud nimetusega jne. Sissekanded on kooskõlas nädalakavas planeerituga.
- Muud tegevused (organiseeritud huvitavad lisategevused, mis on toetanud nädala eesmärkide rakendumist). Koostöö lastevanematega ja individuaalne töö lastega.
- Nädala analüüs (täidetakse nädala lõpus koostöös kogu rühma personaliga). Nädala eesmärkide analüüs on lühike ja konkreetne. Kajastuvad kavandatud õppetegevustes esile tulnud muudatused.
- Sissekanded kinnitatakse iga tegevuse järel allkirjaga parempoolsel leheküljel.

6. LASTEAIA ÕPPEAASTA TEMAATIKA JA ÜRITUSTE AJALINE PLAAN

6.1. Lasteaia õppeaasta temaatika

Lasteaia õppeaasta üldeesmärgid, temaatika valitakse ja kinnitatakse pedagoogilises nõukogus. Teemaatika toetab lasteaia üldeesmärkide elluviimist ning õppe- ja kasvatustegevuse lõimumist, arvestab laste huvisid ja ühiskonna mõjutusi. Õppeaasta eesmärgid ja temaatika on fikseeritud lasteaia aasta tegevuskavas. Lähtuvalt sellest koostavad õpetajad rühma aasta tegevuskavad.

6.2. Lasteaia ürituste plaan

Lasteaia ürituste plaan koostatakse pedagoogilises nõukogus igal õppeaasta augustis. Lasteaia ürituste plaani koostamisel lähtutakse lasteaia õppeaasta eesmärkidest, temaatikast, traditsioonilistest üritustest, tervispäevadest, rahvuslikest tähtpäevadest ning laste huvidest ja pedagoogide ettepanekutest. Lasteaia tegevuskava (ürituste kava) lisatakse igal õppeaastal lasteaia õppekavale (Lisa 2).

7. LASTEAIA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU

7.1. Üldoskused

Õppe- ja kasvatustegevuste sisu toetub laste üldoskuste ja valdkondade oskuste arengu toetamisele. Üldoskused on lapse arengut iseloomustavad suutlikkused. Lapse areng võib individuaalselt

suuresti varieeruda.

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

mänguoskused,

tunnetus- ja õpioskused,

sotsiaalsed oskused ja

enesekohased oskused.

Üldoskuste kasutusviisid on järgmised:

- 1) aitavad seada eesmärke
- 2) on õppe- ja kasvatustegevuste valiku aluseks
- 3) aitavad hinnata õpisisu eakohasust
- 4) toetab lapse võimete mitmekülgset arendamist
- 5) lapse arengu hindamise abivahend

7.2. Mänguoskused

Mäng on eelkooliealiste laste põhitegevus, mille käigus areneb lapse isiksus tervikuna ning kõik psüühilised funktsioonid ja mis vastab kõige paremini lapse vajadustele. Lapse arengu aluseks ongi mäng. Mäng on laste iseseisev, vaba ja spontaanne tegevus tegutsemisrõõmu enda pärast. Lapsed mängivad seepärast, et mäng pakub huvi, pinget ja põnevust. Mängija jaoks ei ole tähtis midagi luua, vaid olulisim on osalemine mängus, võimalus ette kujutada mitmesuguseid sündmusi ning läbi mängida erinevaid rolle ja olukordi.

Mängides areneb lapse mõtlemine, loomingulised võimed, kujutlused, arusaamad, mängimine aitab lastel omandada keelt ja arendada sotsiaalseid oskuseid, sealhulgas oskust teha koostööd teiste inimestega. Mäng on lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Mängus kujuneb lapsel valmidus õppida ja iga mängukogemus on ühtlasi õpikogemus. Mängides koos teiste lastega, õpib laps arvestama mängukaaslaste soove ja huve ning kooskõlastama oma mänguideid teiste omadega. Samuti õpib laps alluma mängus valitsevatele reeglitele, ühise eesmärgi nimel jõude koondama ja teisi aitama. Mängides arenevad ka lapse kehalised võimed. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

7.3. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone

9

ja motivatsiooni. Erinevaid tunnetusprotsesse (taju, tähelepanu, mälu, arutlemine) on sageli raske eristada, sest nad toimivad koos.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel. Lapsed õpivad

erinevates tegevustes osalemisel. Laps õpib läbi mängu, suhtlemise, matkimise, loomise, vaatlemise, uurimise, mõtestamise, katsetamise, harjutamise jms.

7.4. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ja lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Peamine osa laste sotsiaalsest arengust toimub suheldes oluliste täiskasvanute ja eakaaslastega. Need suhted omakorda aga asetsevad laiemas sotsiaalses kontekstis, kultuuris ja ühiskondlikes organisatsioonides. Lasteaed on kodu kõrval teine väga oluline lapse sotsiaalse arengu kujundajana. Lasteaia psühho-sotsiaalne keskkond, mida õpetajad loovad, moodustab raamistiku sellele, kuidas lapsed hakkavad käituma üksteise suhtes ning kuidas areneb lapse arusaamine sellest, mis on lubatud, mis mitte.

Sarnaselt lapsevanemale tekib lähedane kiindumussuhe ka lasteaiaõpetajaga ning sel kiindumussuhtel on omad mõjud lapse sotsiaalsele arengule. Lapsed, kellel on oma õpetajaga positiivne suhe, suudavad paremini ära kasutada lasteaias olemas olevaid õppimisvõimalusi ning luua nii lasteaias kui ka edaspidi positiivsemaid suhteid eakaaslastega.

Kui laps mängib eakaaslastega, siis toimub suhtlemine võrdsega ning laps saab kogemuse, mida tal kuskilt mujalt võimalust saada ei ole. Lapse võime luua positiivseid suhteid kaaslastega on väga oluline sotsiaalse arengu komponent.

7.5. Enesekohased oskused

Enesekohased oskused lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist (lapse mina-pildi tekkimine, enesehinnang, eneseanalüüsi oskus).

Enesekohaseid oskuseid omandatakse järk-järgult, seetõttu on see lapsele ning teda suunavale täiskasvanule aeganõudev, kuid samas järjepidev õpetamise, õppimise ja harjutamise protsess. Oluline on sisendada lapsele järjekindlalt usku oma võimetesse ja ülesannetega toimetulekusse, toetada tema eneseteadvuse arengut. Eneseteenindamine eelkoolieas seostub elementaarsete hügieeni-, riietumis-, söömis- ja korraharjumuste kujundamise ja kinnistamisega kodus kui lasteaias. Lasteaia päevakava erinevate momentide juurde kuulub ka eneseteenindamise ja tervislike igapäevatoimingute praktiline harjutamine ning lapsele vajalike iseendaga toimetuleku kogemuste kinnistamine. Tähtis on kujundada lastes positiivne suhtumine söömisesse, lõunauinakusse, riietumisse, hügieeni, mänguasjade koristamisse ja korraharjumustesse.

7.6. Valdcondade kokkuvõtlikud suunitlused

Erinevate valdkondade käsitlemise kaudu aidatakse lapsel tundma õppida ja mõistma teda ümbritseva maailma ja tema enda erinevaid tahke. Samuti toetatakse vajalike alusteadmiste ja – oskuste ning väärtushinnangute kujunemist, mis aitavad lapsel edaspidi õppimist jätkata ning oma

igapäevaste toimingutega hakkama saada.

Valdkond MINA JA KESKKOND

Väikese lapse arengus on olulisel kohal kasvukeskkond ja teda ümbritsevad inimesed, mis mõjutavad tema väärtushinnangute kujunemist, suhteid teiste inimestega ja lapse õppimiskogemusi. Valdkond Mina ja keskkond annab õppeprotsessile temaatilise sisu, mis võimaldab teemade, valdkondade ja eri tegevuste ulatuslikku lõimumist rühmade tasandil lähtuvalt lapsest.

Valdkond Mina ja keskkond sisu:

I. Sotsiaalne keskkond

- 1) Mina ja perekond (mina ise, perekond, sugulased, kodu ja lasteaed, kool)
- 2) Kodu ja kodumaa (kodu, kodukoht, kodumaa)
- 3) Mina ja kultuur (eesti rahva kombed, teised rahvad Eestis ja mujal maailmas, üldnimlikud väärtused ja tunnustatud käitumisreeglid, sallivus ja demokraatia).
- 4) Mina ja tervis

Terviseõpetus ja –kasvatus on eesmärgistatud järjepidev protsess. Tervisesõbralike harjumuste kujunemist toetatakse sihipäraselt lasteaia igapäevatoimingutes ning tihedas koostöös lapsevanemaga. Terviseõpetus ja –kasvatus lähtub kolmest põhiprintsiibist:

- lapse arengule ja tervisele soodsate tingimuste loomine - eakohane päevakava, küllaldane liikumine värskes õhus ja tervislik toit;
- tervisesõbralike harjumuste kujundamine, lapse aru saamine tervise hoidmise vajalikkusest ja võimalustest;
- koostöö arendamine ja tugevdamine laste, lasteaia personali ja lastevanemate vahel tervisesõbralike harjumuste kujunemisel.

Tervisetemaatika on integreeritud igapäevases õppe- ja kasvatusprotsessis ning on käsitletud erinevate teemanädaladena.

Käsitletavat tervisetemaade valdkonnad on: tervis ja tervise väärtustamine; tervislik toitumine; aktiivne liikumine; inimkeha tundmine (sh meeleelundite tundmine ja tervis); emotsioonid (sh toimetulek negatiivsete emotsioonidega); sallivus ja demokraatia; sotsiaalne ja vaimne tervis (sh uni ja puhkus); hügieen ja bakterite maailm, hammaste tervis; turvalisus ja ohutus (ruumides, õuealal,

tänaval, looduses); tervisesõbralik/ohutu käitumine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine; esmaabi algõpetus.

II. Looduskeskkond

- 1) Mina ja loodus (kodukoha loodus, elus- ja eluta loodus jne).
- 2) Mina ja elukeskkond (muutused looduses, meie igapäevane ilmastik, aastaajad).
- 3) Loodushoid (inimese mõju loodusele, heaperemehelik käitumine).

III. Tehiskeskkond

- 1) Tehnika ja transport (erinevad ehitised, kodutehnika, virtuaalkeskkond).
- 2) Liiklus ja turvalisus ((transpordivahendid sh jalgrattad jms, ohutu liiklemine, turvavarustus jms)
Liiklusõpetus – ja kasvatus on eesmärgistatud, integreeritud ja süsteemne protsess, mille käigus laps omandab vajalikud algteadmised, oskused ja harjumused ohutuks liiklemiseks jalakäijana. Tutvub erinevate sõidu- ja transpordivahenditega ning nende liikumise omapäraga. Koolieelses eas toimub lapse ohutu käitumise põhitõdede omandamine täiskasvanu eeskujul.
Liiklusõpetuses käsitletavat teemat on: sõidutee ületamine, ülekäigurada, valgusfoor, liiklusmärgid ja nende tähendused; liikluseeskiri; liiklusvahendite liigid ja nende omapära; turvavarustuse kasutamise vajalikkus (helkur, kiiver, turvatool jms) jalgrattaga liiklemine; lasterühmaga liiklemine tänaval ja ühissõidukis; liiklemine erinevates ilmastikuoludes.
- 3) Mina ja töö (erinevad ametid, tööriistad ja vahendid).
- 4) Säästlik tarbimine (jätmed, tarbimine, säästev vahendite/materjalide kasutamine jms).

Valdkond KEEL JA KÕNE

Lapse kõnet ja sõnavara arendatakse kõikides tegevustes (olmetoimingutes, õppekäikudel, vestlustes, vaatlustel, mängudes, kunsti-; liikumise-; muusika-; jne tegevustes). Igas tegevuses on kõnearenduslik osa. Laps omandab kõnet eelkõige täiskasvanut matkides, seega õpetaja kõne peab vastama kirjakeele normidele.

Valdkonna Keel ja kõne sisu:

- Keelekasutus: hääldamine, sõnavara grammatika
- Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine
- Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Valdkond MATEMAATIKA

Laps vaatab ja uurib esemeid, nähtuseid ning tunnetab maailma erinevate meeltega. Laps õpib esemeid, nähtuseid kirjeldama: algul täiskasvanu abiga, hiljem iseseisvalt. Lapse kasvades areneb tema sõnavara, eneseväljendusoskus ning ta kirjeldab esemeid järjest detailselt.

Matemaatikast arusaamine tugineb reale käelistele, sõnalistele ja mõttelistele tegevustele, mille abil laps hakkab ruumis ja ajas orienteerumisel kasutama erinevaid oskussõnu.

Matemaatika õppesisu koosneb järgmistest põhitegevusest: loendamine, järjestamine, rühmitamine, samaväärse hulga moodustamine, hulga püsimine, mõõtmine, terviku ja osa võrdlemine ning modelleerimine.

Valdkonna Matemaatika sisu:

- Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine
- Järjestamine (erinevad tunnused)
- Rühmitamine (ühised tunnused)
- Suurused ja mõõtmine: pikkus-, massi-, raha- ja ajaühikud
- Geomeetriselised kujundid (ruumilised, tasapinnalised)
- Matemaatiliste jutukeste koostamine
- Numbrid 1-12, liitmine ja lahutamine

Valdkond KUNST

Kunstitegevused (joonistamine, maalimine, voolimine, meisterdamine, kleepimistöö) stimuleerivad lapse loovust ja üldist aktiivsust. Loovus on kunsti(de) süda. Loovus annab lapsele võimaluse innovatsiooniks, interpreteeringuteks, uurimusteks ning analüüsiks. Kunstitegevused arendavad lapse kehataju ja ruumilist mõtlemist, vaatlusoskust ning vormi- ja värvitaju. Laps õpib tundma ja kasutama erinevaid materjale ning töövahendeid, areneb valikute tegemise oskus.

Valdkonna Kunst sisu:

- Kujutamine ja väljendamine, mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul
- Kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine
- Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine
- Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist

Valdkond MUUSIKA

Muusikalis-emotsionaalsete elamuste kaudu arendatakse eelkoolieas lapsel loomingulist aktiivsust, kujundatakse väärtushinnanguid ja sotsikultuurilisi pädevusi. Muusikaõpetuse üheks olulisemaks ülesandeks on luua positiivne hoiak muusikaliste tegevuste suhtes ja kindlustada lapse individuaalsete võimete arengut.

Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine ja lastepeod pakuvad lapsele rõõmu, elamusi ning aitavad süvendada rahvustunnet. Lastepidudel osalemine annab lapsele esinemisjulgust ja positiivse emotsionaalse kogemuse.

Valdkonna Muusika sisu:

- Laulmine
- Muusika kuulamine
- Muusikalis-rütmiline liikumine
- Pillimäng

Valdkond LIIKUMINE

Liikumine on lapse igapäevaste mängude ja tegevuste loomulik osa. Läbi liikumise tunnetab laps oma keha, arenevad liigutusoskused ja -võimed. Aktiivne liikumine värskes õhus tugevdab lapse tervist.

Valdkonna Liikumine sisu:

- Kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen
- Põhiliikumised
- Liikumismängud
- Erinevad spordialad
- Tants ja rütmika

8. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL

Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas Mina ja keskkond

I. Sotsiaalne keskkond

MINA JA TEISED TEEMAD	3-4-AASTANE	4-5-AASTANE	5-6-AASTANE	6-7-AASTANE
TERVIKLIK MINA				
MINA	<ul style="list-style-type: none"> * Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime. * Ütleb küsimus korral oma vanuse aastates või näitab seda sõrmedel. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab öelda oma perekonnanime. * Oskab öelda, mis aastaajal tal on sünnipäev. * Kirjeldab oma välimust peegli abil. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab öelda oma sünnikuu. * Oskab kirjeldada oma välimust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab oma sünnikuud- ja päeva. * Oskab end tutvustada. * Kirjeldab enda omadusi ja huve. * Teab oma kohustusi ja õigusi.
PEREKOND JA SUGULASED	<ul style="list-style-type: none"> * Teab oma pereliikmeid. * Räägib oma perest ja sellest, kes sinna kuuluvad. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab oma perekonda (pereliikmeid, vanaema-vanaisa) 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kirjeldada oma perekonda (pereliikmete ja lähisugulaste nimed) 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone. * Mõistab, et pered võivad olla erinevad. * Teab inimese eluringi (sünd, surm).
KODU	<ul style="list-style-type: none"> * Teab pereliikmete koduseid töid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab oma kodu: korter, maja, talumaja * Nimetab kodu asukoha: linnas, maal. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab oma kodutäna nime. * Räägib kodustest tegevustest ja nimetab kohustusi nende hulgas. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab kodust aadressi ja ühe vanema telefoni, * Tunneb oma kodukohta.

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
LASTEAE, KOOL	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada oma rühma nime. * Teab rühmareegleid ning käitub meeldetuletusel vastavalt. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab oma lasteaia nime. * Teab lasteaia töötajaid ja nende tegevusi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kirjeldada oma lasteaeda. * Oskab kirjeldada enda, eakaaslaste ja täiskasvanute tegevusi lasteaias. * Teab, mis koolis peab käima. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab lasteaia nime ja et see asub Vara külas * Räägib lasteaia traditsioonidest. * Teab, mille poolest lasteaed koolist erineb.
AMETID, ELUKUTSED, TÖÖ	<ul style="list-style-type: none"> * Matkib lihtsamaid ameteid. * Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. * Osaleb lasteaias jõukohastes töödes. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada ja mängida elukutseid, millega sage li kokku puutub. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab ja oskab kirjeldada erinevaid ameteid ja nende vajalikkust. * Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.
KODUMAA JA TEISED RAHVUSED EESTIS	<ul style="list-style-type: none"> * Leiab pildilt eesti lipu, rahvuslinnu ja -lille. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab oma rahvust ning keelt. * Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill). * Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. Teab vabariigi presidendi nime. * Oskab nimetada meie naaberriikide nimesid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa). * Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli.
EESTI TÄHTPÄEVAD, PÜHAD JA TRADISTIOONID	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab pühadega seotud tegevusi (jõulud, vastlapäev, munadepühad jne). 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab tähtpäevi oma peres. * Oskab nimetada tuntumaid rahvakalendri tähtpäevi ja nendega seotud tegevusi (vastlapäev, kadri- ja mardipäev jne). 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja nendega seotud kombeid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab eesti rahva tähtpäevi, traditsioone ning kombeid (tarkusepäev, sõbrapäev, emakeelepäev jne). * Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone.
ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED, VIISAKUS-REEGLITE JÄRGIMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Peab kinni rühmareeglitest. * Kasutab viisakussõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab mõistete „õige“ ja „vale“ tähendust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Käitub üldtuntud viisakusreegleid järgides ja püüab hinnata oma käitumist. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades. * Vastutab oma tegude ja käitumise eest.

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
SÕPRUSE VÄÄRTUSTAMINE JA HOOLIV SUHTUMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Suhtub kaaslastesse sõbralikult. * Saab aru, kes on hea sõber. * Märkab kaaslast ja jagab temaga mänguasju. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi. * Oskab teistega arvestada ja andeks paluda ning leppida. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab pakkuda omapoolset abi, tunda kaasa sõbrale, vajaduse korral loobuda oma soovist. * Teeb koostööd ühise eesmärgi saavutamise nimel. * Oskab kaitsta nõrgemaid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab luua ja hoida sõprusuhet. * Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid erinevates olukordades. * Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda.
SALLIV SUHTUMINE ERINEVUSTESSE		<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada inimeste erinevusi (rassiline, keeleline, vanuseline). 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab erivajadustega inimesi ning nende vajadusi ja abivahendeid (nt ratastool). * Oskab kirjeldada inimeste erinevusi. * Oskab vajadusel põhjendada oma ettepanekuid ja kuulab teiste selgitusi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused.
TERVIS				
TERVISE VÄÄRTUSTAMINE, HAIGUSED JA NENDE VÄLTIMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Teab erineva ilma ja aastaaja riietust. * Riietub otstarbekalt ja paneb märjad riided meeldetuletusel kuivama. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab tegevusi mis on tervisele kasulikud. 	<ul style="list-style-type: none"> * Omab algteadmisi tervislikest eluviisidest (toitumine, hügieen, liikumine). * Teab mõningaid külmetus- ja nakkushaigusi ning nende ennetamise ja ravi vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikke ja kahjulikke. * Riietub vastavalt ilmale ning aastaajale.
HÜGIEEN	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kasutada tualettpaberit. * Täidab meeldetuletusel hügieeninõudeid (peseb käsi, nuuskab nina jne). 	<ul style="list-style-type: none"> * Täidab iseseisvalt hügieeninõudeid. * Kasutab söögilauas salv-rätti. * Hoiab meeldetuletusel puhta ja korras oma riided, kapi ja mängukoha. 	<ul style="list-style-type: none"> * Hoiab puhta ja korras oma riided, kapi ja mängukoha. 	<ul style="list-style-type: none"> * Järgib käte puhtuse hoidmist igapäevaelus. * Teab, kuidas õigesti kasutada taskurätti, kammi, käterätti.

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
HAMMASTE TERVIS	<ul style="list-style-type: none"> * Tean hammaste pesemise vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab hammaste ter- vise jaoks vajalikke tege- vusi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, kui sageli pesta hambaid. * Teab, kui sageli tuleb kü- lastada hambaarsti. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, miks tekib ham- bakaaries. * Järgib hammaste hool- damise põhimõtteid igapäe- vaelus.
TERVISLIK TOITUMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab mõningaid tervislikke toiduaineid. * Kirjeldab toidu maitset (magus, soolane jne). * Istub söögilauas rahuli- kult ja sööb puhtalt ning iseseisvalt. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piima- tooted, liha-, kala-muna, toidurasvad), mida tuleks süüa igapäevaselt. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab toitainete ülesannet ja toitumise vaja- likkust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, millised tegevused aitavad meid hoida tervena. * Teab vitamiine.
INIMKEHA TUNDMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Näitab ja nimetab näo- ja kehaosi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, mille poolest inimesed sarnanevad ja eri- nevad üksteisest. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab inimese meelelun- deid. * Selgitab, mis on kopsude ja südame kõige olulisem ülesanne.
OHUTUS NING OHUTU KÄITUMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab rühmaruumis ja õues valitsevaid ohte. * Käitub trepil rahulikult, ei jookse ega tõukle. * Teab, et võõrastega ei tohi kaasa minna. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla oht- likud (nt lahtine tuli, te- rariistad, kemikaalid, elek- ter jne). * Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, rattasõit kiivri- ta jne). * Selgitab, et õnnetuse kor- ral tuleb pöörduda täiskas- vanu poole. * Teab häirekeskuse nu- mbrit 112. * Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab näha ümbritsevaid ohtusid liikluses, kodus ja oskab neist hoiduda. * Teab, mida peab rääkima, helistades numbrile 112. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab ja tunnetab ümb- ritsevaid ohte. * Teab, millised on turvalise käitumise reeglid. * Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades. * Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/metsas. kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm

II Looduskeskkond

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
KODUKOHA LOODUS	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada metsa, muru, lille, puud. * Eristab okaspuid lehtpuudest. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (järv, meri vm). * Tunneb lasteaia hoovil mõnda puud. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab oma kodukoha loodusobjekte. * Tunneb lastaia hoovil olevaid puid ja oskab kirjeldada nende muutumist vastavalt aastaajale. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kirjeldada kodukoha loodust. * Kirjeldab lasteaia hoovil olevaid puid, põõsaid ja taimi.
LOOMAD	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb ja näitab pildilt koduloomi ning mõningaid metsloomi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ning öelda, kus nad elavad. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb ja kirjeldab kohalike kodu- ja metsloomi ning –linde, teab nende käitumist ja eluviisi. * Oskab nimetada mõningaid kalu ja kahepaikseid. * Tunneb ja kirjeldab mõningaid võõramaa loomi ja linde, teab nende käitumist ning eluviisi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. * Teab loomade erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus).
PUTUKAD	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane jne). 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab putukate elupaiku. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada tuntumaid putukaid, teab nende elupaiku, oskab kirjeldada nende välimust ja eluviisi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, miks on putukad kasulikud ja millist kahju nad teha võivad.
TAIMED, SEENED	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab mõningaid taimi (puid., lilli, vilju) ja seeni ning nimetab erinevaid kasvukohti (aed, mets). 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju. * Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb levinumaid kohalike taimi (puid, põõsaid, lilli). * Teab taimede arenguetappe. * Teab taimede erinevaid kasvukohti. * Oskab nimetada tuntumaid söögiseeni ja mürgiseid seeni. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi. * Oskab nimetada teravilju. Teab seene ehitust.

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
ÖÖ JA PÄEV	* Teab mõisteid „hommik“ ja „õhtu“.	* Eristab ja nimetab päeva ja ööd, teab päeva erinevaid osi.	* Mõistab öö ja päeva vaheldusime seaduspärasusi. * Teab ajamõisteid (päev, kuu, aasta, aastaaeg).	* Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimest nende tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
AASTAAJAD	* Oskab nimetada kõiki aastaaegu. * Oskab öelda aastaaja kohta mõne iseloomustava tunnuse. * Märkab ilmastikumuutusi.	* Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid ka iseloomustada.	* Eristab aastaaegu ja teab nende õiget järjekorda. * Teab aastaegadele iseloomulikke töid ja tegevusi. * Oskab jälgida aastaringi looduses.	* Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, rändavad lõunasse jne).
ILMASTIK	* Nimetab erinevaid ilmastikunähtusi.	* Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.	* Teab ilmastikunähtuste seost aastaegadega	* Teab ilmastiku nähtuste mõju loodusele ja inimesele.
INIMESE MÕJU LOODUSELE JA LOODUSHOID		* Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi jne). * Teab, et inimene saab talvel loomi abistada. * Mõistab, et on vaja istutada puid ja taimi.	* Saab aru hooliva ja säästliku käitumise vajalikkusest. * Teab, mida tema saab oma igapäevategevusega loodusele head teha. * Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida.	* Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. * Kirjeldab, millised on inimese positiivsed ja negatiivsed mõjud tema kodukoha loodusele. * Teab, kuidas viga saanud või inimese poolt hüljatud looma-lindu aidata. * Soovib osaleda looduse korrastamisel. * Selgitab valguse, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

III Tehiskeskkond

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
EHITISED	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb ära oma lasteaia, kodukoha koolimaja ning kaupluse. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad, nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. * Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab ehitisi, mis ümbritsevad tema igapäevast keskkonda. * Teab olulisemaid teenindusasutusi ning nende vajalikkust. * Võrdleb eramaja ja korrusmaja. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. * Oskab nimetada maja ehitamiseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jne). * Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (pank, apteek, haigla jne). * Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jms.).
KODUTEHNIKA, MÖÖBEL	<ul style="list-style-type: none"> * Nimetab mööbliesemeid. * Oskab nimetada kodumasinaid ja elektroonikat (kell, pesumasin, arvuti, pliit jne). 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab mööblit, kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab erinevaid kodumasinaid, nende otstarvet ning oskab lihtsamaid neist ohutult kasutada. * Teab erinevaid materjale. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat, teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte. * Mööbel. * Teabevahendid (raadio, televiisor, arvuti). * Mõõtvahendid (kaal, termomeeter).
JÄÄTMED	<ul style="list-style-type: none"> * Leiab loodusest prahti ning toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber). 	<ul style="list-style-type: none"> * Kirjeldab, kuidas prügi sorteeritakse. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab võimalusi asjade säästlikust kasutamisest (riided, mänguasjad, toit). * Teab prügi sorteerimise vajalikkust ja taaskasutamise võimalusest. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid). * Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. * Mõistab asjade säästlikku kasutamise vajalikkust.

LIIKLUS	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
SÕIDUKID JA TRANSPORTIVAHENDID	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb ära sõidu- ja veoauto, trollibussi, trammi, paadi, helikopteri, mootorratta pildilt ja õuest. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. * Oskab ühissõidukis käituda. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb traktorit, kombaini ja teerulli. * Kirjeldab erinevaid sõidukeid ning nende otstarvet. * Teab, kuidas käituda ühissõidukisse sisenedes ja väljudes. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraana, prügiauto jne).
VALGUSFOOR, TÄNAVA ÜLETAMINE JA LIIKLUSMÄRGID	<ul style="list-style-type: none"> * Teab liiklus- ja käitumisreeglite vajalikkust. * Käib tänaval ja ületab teed koos täiskasvanuga, ei jookse ega mängi tänaval. * Teab ülekäigurada ja valgusfoori ja tulede tähendust. * Teab liiklus märkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda). 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust. * Teab, kuidas sõiduteed ületada jalgsi või koos jalgrattaga. * Tunneb ära ülekäiguraja ja ühistranspordi peatuse märgid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb jalakäijatele olulisi liiklusmärke. * Teab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigukohtades. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. * Teab, kuidas ületada ristmikku. * Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.
OHUTUS LIIKLUSES, JALAKÄIJA	<ul style="list-style-type: none"> * Teab helkuri kasutamise vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab liikluseeskirja vajalikkust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, kuhu kinnitada helkurribad.
OHUTU LIIKLEMINE, TURVALISUS		<ul style="list-style-type: none"> * Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab, kus ja kuidas võib jalgrattaga sõita. * Teab turvavahendite vajalikkust (turvatool, turvavöö). 	<ul style="list-style-type: none"> * Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitset, ohutud paigad).

Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas Keel ja kõne

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
SUHTLEMINE, KUULAMINE, JUTUSTAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab soove ja vajadusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga. * Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve). * Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust 1-2 lausega. * Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust või liisusalmi. * Vastab kirjanduspala luuletuse või muinasjutu sisuga seoses olevatele küsimustele. 	<ul style="list-style-type: none"> * Algatab ise aktiivset suhtlust. * Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses. * Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga. * Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. * jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljapool tegevussituatsiooni, nt vahetab muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? kuidas teha? jne). * Räägib iseendast ning esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?). * Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga. * Loeb peast kuni 4realisi liisusalme. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga. * Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida. * Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid. * Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda. * Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.
GRAMMATIKA	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab kõnes 3-sõnalist ja pikemat laiendatud lihtlauset. * Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme. * Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid ning õigesti tegusõna lihtmineviku vormi (nt sõitis, laulsid). * Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 	<ul style="list-style-type: none"> * Moodustab õigesti lihtsamaid laadivahelduslikke sõnu. * Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõigesuurem). * Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel). * Kasutab tingivat kõneviisi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Räägib oma kogemustest seotud lausetega märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb e. loeb, mõmmi maga e. mõmmi magab, lillene e. lilleline) * Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi. * Moodustab enamusel juhtudel õigesti ainsuse /mitmuse sise- ja väliskohakäänded. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid. * Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses. * Kasutab põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...., sest ...), tingimust (kui ...., siis), eesmärki (.... et, ...). * Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
SÕNAVARA	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab kõnes nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. * Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. * Kasutab oma kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided). 	<ul style="list-style-type: none"> * Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask – puu; tuvi, kajakas – linnud), objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool) ning mõningaid liitsõnu (tutimüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja). * Nimi- ja tegusõnade hulk on õpitud teemade raames täienenud. * Leiab ja kasutab lihtsamaid antonüüme. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab sõnu täpselt vastavalt tähendusele. * Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline). * Tunneb ja kasutab kõnes õpitud üldmõisteid. * Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>. * Leiab ja kasutab kõnes antonüüme. * Leiab ja kasutab kõnes sünonüüme. 	<ul style="list-style-type: none"> * Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada. * Tunneb ja kasutab täpselt erinevaid liigi- ja üldmõisteid, tegusõnu, arv- ja omadussõnu. * Kasutab õigesti aja- ja ruumimõisteid väljendavaid sõnu (nt, vahel, kohal, otsas, hiljem jne).
HÄÄLDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. * Hääldeb õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla R, S, K, Õ, Ü). 	<ul style="list-style-type: none"> * Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid 3-4 silbilisi sõnu. * Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt banaan, diivan jne). * Sooritab raskusteta hääldamisharjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kordab järele ja hääldeb ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu. * Hääldeb õigesti enamikku mitmesilbilisi ja häälikuühendiga sõnu. 	<ul style="list-style-type: none"> * Hääldeb oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid. * Hääldeb õigesti enamkasutatavaid võõrsõnu.

VALD-KOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
LUGEMINE, KIRJUTAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. * Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu (tuul-tool, tass, kass), osutades pildile või objektile. * Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne, osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava pildi puhul. * Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel teiste häälikute reas ning täiskasvanu abiga hääliku sõnas. * Kirjutab kirjatahniliselt õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (oma nimi). * Teeb kirja eelharjutusi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Häälib täiskasvanu abiga 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. * Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid). * Teab, mis on sõna, mis on lause (lauseskeem). * Määrab hääliku asukoha häälikuühendita sõnades. * Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (oma nimi). * Kirjutamisel jälgib rida, kirjutab joone peale. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad. * Loeb lihtsamat lauset. * Kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega. * Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut. * Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool, tibu-tippu). * Oskab moodustada sõnadest lause (lauseskeemi abil). * Oskab kirjutamisel jälgida korrektsust, tähtede suurust, kirjutab joone vahele.

Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas Matemaatika

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Rühmitab esemeid kahe sarnase tunnuse alusel. * Moodustab uue suuruse (3-5) lisamise teel. * Selgitab esemete mittekuuluvuse hulka erinevate tunnuste alusel. * Moodustab hulga öeldud arvu ja esemete järgi. * Võrdleb hulki (rohkem, vähem, võrdselt). * Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. 	<ul style="list-style-type: none"> * Rühmitab esemeid kolme tunnuse alusel. * Jaotab hulga osahulkadeks näidise või öeldud arvu järgi.. * Võrdleb hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui</i> ja <i>vähem kui</i>. * Tutvub arvudega 10ni. 	<ul style="list-style-type: none"> * Rühmitab esemeid nelja tunnuse alusel (jaotab hulga kaheks, neljaks, kaheksaks). * Moodustab etteantud hulgast 1-2 võrra suurema hulga. * Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab. * Oskab nimetada arvule eelnevat ja järgnevat arvu. * Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui). * Tunneb numbrimärke. * Loendab 12 piires ja teab arvude rida 12ni. 	<ul style="list-style-type: none"> * Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi. * Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi. * Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1-12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada. * Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +; -; =.
SUURUSED JA MÕÕTMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem-väiksem, pikem- lühem. 	<ul style="list-style-type: none"> * Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad. * Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem-madalam). 	<ul style="list-style-type: none"> * Järjestab kuni 5 eset suurustunnuste järgi. * Järjestab raskuse ja paksuse järgi. * Hindab kaugust silma järgi. * Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektidevahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nöör, pulk, sammud jne.) * Nimetab etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem- 	<ul style="list-style-type: none"> * Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms). * Eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent , meeter, liiter, kilogramm) ja teab kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse.

			kitsam-ühelaiused, suurem-väiksem-ühesuurused, paksem-peenem-ühepaksused, madal-kõrge-ühekõrgused).	
VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
GEOMEETRILISED KUJUNDID	* Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	* Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujuneid ümbritsevast.	* Rühmitab vormi, suuruse, värvus jn järgi. * Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.	* Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab kujundeid.
ORIENTEERUMINE AJAS	* Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses jne.)	* Teab ööpäeva osi: hommik-päev-õhtu, kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile-täna-homme.	* Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.</i> * Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid eile, täna, homme.	* Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva. * Määrab kellaega täistundides ja koostab päevakava. * Kasutab õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem, varem, noorem, vanem.</i>
ORIENTEERUMINE RUUMIS	* Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal-all, ees-taga (minu ees, minu taga).	* Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga, olen tahvli ees). * Määrab vasakut ja paremat poolt.	* Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>kõrval, ääres, vasakul, paremal.</i> * Orienteerub ruumis-õues juhendite järgi.	* Orienteerub tasapinnal (paberil).

Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas Kunst

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb rõõmu kunstitegevustes osalemisest. * Leiab kritselduste hulgast nimetuse andmist või loojutustamist väärivaid kujundeid. * Leiab ümbritsevas juhendamise toel kollase, sinise, punase ja roheline värvuse. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kujutab loodusest inspireeritud asju, objekte ja isikupäraste sümbolitega, mis oma olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks. * Jutustab oma piltidest nii tuttavatest asjadest ja kogemustest kui ka fantaasiast. * Valib mõtte teostamiseks sobivaima vahendi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kujutab loodusest inspireeritud objekte, lisades iseloomulikke detaile, meeleolusid ja nähtusi, arvestades vormi ja värvi, kasutades tervet paaberipinda. * Väljendab ennast oma tajudele ja kogemustele tuginedes. * Suudab tegutsedes olla püsiv ja sihipärane. 	<ul style="list-style-type: none"> * Leiab ümbritseva vaatlusel erinevaid detaile, objekte ja nende vahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil. * Kujutab inimest oluliste kehaosadega, külgsuunas, liikumises. * Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö. * Rõhutab kõige tähtsat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga. * Tunneb ümbritsevas esinevaid värvitoone ja nimetab erinevaid värvitoone (taevasinine, hallikas jne).
KUJUNDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga musterriba eseme äärisel kaunistamiseks. * Kujundab õpetajaga koos tähtpäeva kaardi sündmuse meeleoludega sobivate motiividega. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kaunistab iseseisvalt ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (täpid, jooned, erinevad kujundid). 	<ul style="list-style-type: none"> * Tajub mustrite rütmi, kujundite ja figuuride kaunistamisel. * Kujundab erinevaid rütmilisi mustreid kaunistades ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid. * Võtab osa tähtpäevadega seotud ruumide kaunistamisest 	<ul style="list-style-type: none"> * Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks. * Märkab mustrite rütmi ja suudab seda jätkata. * Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.

VALD-KOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
VOOLIMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Veeretab ja rullib plastiliini raskusteta. * Vajutab silindri või kera lamedaks. * Voolib lihtsamaid õõnestavorme. 	<ul style="list-style-type: none"> * Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades. * Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. * Ühendab voolitud detaile omavahel. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kujutab alusele reljeefseid pilte ja mustreid. * Voolib erinevaid figuure. * Tunneb mõningaid erinevaid voolimismaterjale ja oskab neid töödelda. * Oskab voolimise abil edasi anda eseme, objekti kuju neile omaste tunnuste kaudu. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. * Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid. * Kasutab savist osade ühendamisel niisutamist.
JOONISTAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi jne jooni), püüdes paberi piirides. 	<ul style="list-style-type: none"> * Joonistab lihtsaid mustreid. * Kujutab lihtsamaid loodusnähtusi, loomi, linde. 	<ul style="list-style-type: none"> * Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks. * Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta. * Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust. * Värvimisel püsib joone sees. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt. * Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid varieerides käe liikumise suunda. * Sobitab pindu kattes helemaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.
MAALIMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu. * Katab värviga suuremaid pindasid. * Hoiab pintslit kindlalt käes. * Loputab pintslit vees. 	<ul style="list-style-type: none"> * Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. * Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja -tõmmetega. * Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt. * Kasutab pintslitrukki. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kasutab õigesti pintslit. * Kasutab maalimisel eri jämedusega pintsleid. * Kasutab erinevaid maalimistehnikaid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Segab värve uute toonide saamiseks. * Väldib värvide määrdumist. * Kasutab töös pintslit erinevalt (otsa, külge).

VALD-KOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
MEISTERDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke. * Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Lükib paelale, traadile vm auguga esemetele. * Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö. * Rebib paberit õige tehnikaga. 	<ul style="list-style-type: none"> * Rebib ja lõikab ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. * Lõikab kääridega mööda sirg- ja kõverjoont. * Kasutab meisterdamisel erinevaid materjale. * Voldib näidise järgi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jms. * Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted. * Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.
KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST	<ul style="list-style-type: none"> * Vaatleb pilte, näidistöid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele. * Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest. 	<ul style="list-style-type: none"> * Vaatleb omal algatusel kunstitöid ja raamatuillustratsioone ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. * Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab mis materjale ta on oma töös kasutanud. * Suhtub heasoovlikult kaaslaste töösse. 	<ul style="list-style-type: none"> * Räägib enda joonistatud töödest. * Kirjeldab raamatuillustratsioone ja maale. 	<ul style="list-style-type: none"> * Märkab teoseid või ümbuses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeolelu. * Fantaseerib ja jutustab teose juurde ja loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast. * Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid, kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas Muusika

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
MUUSIKA KUULAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigub kehaga vms). 	<ul style="list-style-type: none"> * Kuulab laulu ja muusikapala. * Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. * Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kuulab huviga laulu ja muusikapala. * Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste – liikumine, laulmine, pillimäng – kaudu (näiteks järgib tempot, rütmi kehalise liikumisega või tundides ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui sõnu), hakkab kaasa laulma). 	<ul style="list-style-type: none"> * Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). * Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi. * Kuulatud muusika iseloomustamisel kasutab eakohast sõnavara. * Näitab üles loomingulist initsiatiivi läbi tegevuse toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikast). * Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusikas lihtsamaid muusikažanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
LAULMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Huvitub laululistest tegevustest. * Püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa näiteks üksikuid silpe, sõnu, laulu lõike). * Osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa). 	<ul style="list-style-type: none"> * Laulab rühmaga ühtses tempos. * Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule. 	<ul style="list-style-type: none"> * Laulab loomuliku häälega. * Esitab laule rühmaga ühtses tempos. * Laulab peast teistega koos mõningaid rahva – ja lastelaule. 	<ul style="list-style-type: none"> * Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. * Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ja esitab neid rühmas. * Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule, esitab neid nii rühmas kui üksi.

VALD-KOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
PILLIMÄNG	<p>* Mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel, liikumisel ja laulmisel kehapillil, rütmimunal, marakal, kuljustel, kassipallil ja kõlapulkadel.</p>	<p>* Mängib rütmipille (näiteks kõlakarp, trumm, kuljused, triangel) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks; eristab kuulamisel neid tämbri järgi.</p>	<p>* Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille; mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele; * Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. * Mängib järgnevaid pille: kõlakarp, trumm, kuljused, tamburiin, kõlatoru, võrutrumm, kastanjett.</p>	<p>* Mängib rütmi- ja meloodia-pillidel. * Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele; osaleb lastepilli ansamblimängus. * Mängib järgnevaid pille: puu-agogo, kõlataldrik, kõlaplaadid, guiro, metall-agogo, plaatpillid, triangel, kabasa.</p>
MUUSIKALIS-RÜTMILINE LIIKUMINE	<p>* Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks kõnd-jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paariliselega).</p>	<p>* Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (näiteks plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega); * Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (näiteks põlvetõstekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis); * Osaleb laulumängudes.</p>	<p>* Muudab liikumist vastavalt muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumisele (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks liigub hanereas- ringis nii üksi kui paaris). * Esitab õpetaja seatud tantse kasutades õpitud tantsuelemente.</p>	<p>* Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksummu ja otsegaloppi. * Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (näiteks muudab liikumissuunda vastavalt muusika dünaamikale ja tempole). * Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, regis-</p>

				<p>ter, muusika meeleolu), näiteks kasutab külj-ja otsegaloppi ning hüpaksammu.</p> <p>* Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.</p>
--	--	--	--	--

Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas Liikumine

VALDKOND	3-4AASTANE	4-5AASTANE	5-6AASTANE	6-7AASTANE
LIIKUMISALASED TEADMISED	<ul style="list-style-type: none"> * Jälgib harjutuste sooritamisel liigutuste tempot ja koordineerimist. * Osaleb ühismängudes ja järgib mängureegleid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Sooritab harjutusi õpetaja ettenäitamise järgi. * Järgib mängu reegleid. * Teab spordivahendite nimetusi. 	<ul style="list-style-type: none"> * Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest. * Õnnetuse ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu. * Mõistab hügieeninõuete olulisust. 	<ul style="list-style-type: none"> * Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. * Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne tuntud Eesti sportlase. * Talub kaotust võistlusmängudes.
PÕHILIIKUMISED	<ul style="list-style-type: none"> * Omab kõnni-, jooksu-, tasakaalu-, pugemis- ja viskamisharjutuste alusoskusi. * Sooritab hüplemisharjutusi ettenäitamise järgi. * Kõnnib õpetaja abiga tasakaalupingil. 	<ul style="list-style-type: none"> * Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. * Jälgib harjutuste sooritamisel liigutuste tempot ja koordineerimist. * Teeb koordineerimist, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi. * Liigub ruumi ulatuses, lülitub märguande peale ühelt liikumisviisilt teisele. 	<ul style="list-style-type: none"> * Liigub vabalt kogu ruumi ulatuses etteantud tempos (ruumitaju). * Omab vilumusi põhiliigutuste sooritamisel. * Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid. 	<ul style="list-style-type: none"> * Omab hea rühti liikudes ja istudes. * Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu. * Sooritab harjutusi tehniliselt õigesti. * Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt. * Kasutab korvpalli ja jalgpalli elemente.
LIIKUMISMÄNGUD	<ul style="list-style-type: none"> * Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu. * Osaleb ühismängudes ja järgib mängureegleid. * Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel. 	<ul style="list-style-type: none"> * Mängib 2-4 reeglise liikumismängu. * Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. * Järgib mängu reegleid ja oskab täita juhtmängija rolli. 	<ul style="list-style-type: none"> * Käitub võistlusmängudes reeglitekohaselt. * Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes. 	<ul style="list-style-type: none"> * Austab ja peab kinni mängureeglitest. * Osaleb võistlustel ja käitub reeglitekohaselt võistlussituatsioonis. * Organiseerib ise liikumismängu.
SPORDIALAD: VÕIMLEMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi 	<ul style="list-style-type: none"> * Sooritab tasakaalu, painduvaust ja osavust 	<ul style="list-style-type: none"> * Hüppeharjutustes tõukab äratõukel energiliselt ja 	

	<p>ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Moodustab õpetaja kaasabil rivi, ringi või grupi. * Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi. 	<p>arendavaid harjutusi.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Moodustab rivi või ringi vastavalt õpetaja korraldusele. * Valitseb oma liigutusi koordineerimiseks ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 	<p>maandub pehmelt.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Sooritab vabalt harjutusi tasakaalupingil. * Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 	<ul style="list-style-type: none"> * Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui tänaval. * Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. * Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi.
SPORDIALAD: KELGUTAMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Veab kaaslast kelguga. 	<ul style="list-style-type: none"> * Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla. 	<ul style="list-style-type: none"> * Osaleb erinevates kelguedamisviiside ja teetevõistlustes. 	<ul style="list-style-type: none"> * Osaleb kelgutamisvõistlustel. * Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
TANTS JA RÜTMIKA	<ul style="list-style-type: none"> * Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos. * Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile. 	<ul style="list-style-type: none"> * Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. * Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. * Kasutab lihtsamaid tantsusamme üksi ja rühmades tantsides. 	<ul style="list-style-type: none"> * Reageerib kiiresti tempo muutusele. * Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. * Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
VABAAEG JA LOODUSLIIKUMINE	<ul style="list-style-type: none"> * Matkab õpetajaga või vanematega looduses. * Teeb kaasa kuni 500 m rännaku ja püsib kolonnis. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal. * Algatab iseseisvalt mängu. 	<ul style="list-style-type: none"> * Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga. 	<ul style="list-style-type: none"> * Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. * Mängib lihtsamaid maastikumänge.

9. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest ja tema individuaalsetest iseärasustest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

Lapse arengu analüüsimisel ja hindamisel kasutatakse:

- lapse arengu hindamise tabelit
- vaatlust (eesmärgistatud, planeeritud, dokumenteeritud),
- vestlust,
- intervjuud,
- koolivalmiduse testi,
- lapse töid,
- lapse arengumappi.

9.1. Arengumapp

Lapse arengu jälgimise kokkuvõttena koostatakse igale lapsele arengumapp. Arengumapp on informatsiooni kogumiseks lapse arengu kohta lasteasutuses, mis aitab märgata lapse eripärasid, tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi ning on individuaalse arenguveestluse aluseks lapsevanemaga.

Arengumapi koostamisel on oluline järjepidevus ning seda täiendatakse kogu lapse lasteaia viibimise perioodil. Lapsevanemal on alati võimalus tutvuda oma lapse arengumapiga.

Arengumapp algab tiitellehega (asutuse, rühma ja lapse nimi, lapse sünniaeg, lasteaeda tulemise ja lahkumise aeg, õpetajate ja õpetaja abi nimed). Arengumapid asuvad rühmas avatud riivil. Lapsed ja lapsevanemad saavad oma mappe igal ajal vaadata, kui nad seda soovivad. Kolmandatele isikutele lapse arengumapi sisu avaldamisele ei kuulu.

Arengumapi sisu

Arengumapi sisu jaguneb kaheks osaks.

- Lapse poolt teostatav (sisaldab dokumente lapse tegevuste ja tööde kohta, mitte täiskasvanupoolseid hinnanguid).
- Täiskasvanu poolt teostatav (lapsevanemate poolt edastatav info oma lapse kohta, õpetajate tähelepanekud lapse tegevuse kohta, vaatluste ja vestluste kokkuvõtted, märkmed).

Arengumappi materjali kogumine jaguneb:

1) Süstemaatiliselt toimuv kogumine

- Lapsevanema poolt edastatav info oma lapse kohta (lapse lasteaeda tulemisel), tutvumisküsitlus.
- Pilt endast, perest (igal aastal).
- Lapse käejälg, kaal, pikkus (igal aastal).
- Lapse arengutabel, mida rühmaõpetajad täidavad 2 kord aastas (sügisel ja kevadel).
- Mängu vaatlus (igal aastal).

2) Kavandamata kogumine

- Lapse enda poolt valitud tööd
- Lapse koostatud jutud, luuletused, ümberjutustused, ristsõnad
- Lapse huvitavad ütlemised
- Lapsega tehtud intervjuud, küsitlused, ütlemised
- Kirjalehed
- Teemaatilised küsimustikud
- Kodust kaasa toodud materjalid
- Fotod laste tegemistest.

Lapse arengu hindamiseks on väljatöötatud nõutud pädevuste kriteeriumid tuginedes riiklikule õppekavale ja lasteaia õppekava üldoskuste ning ainevaldkondade lapse arengu eeldatavatele tulemustele.

Õpetajad jälgivad lapse arengut, hindavad ning täidavad kaks korda õppeaastas (sügisel ja kevadel) lapse arengu hindamise tabelit.

Rühmaõpetaja teeb lapse arengu jälgimisel ja hindamisel koostööd teiste lapsega tegelevate õpetajatega ja logopeediga. Laste arengu hindamise tulemustest teevad õpetajad rühma tasandil kokkuvõtte ja see on aluseks järgneva õppeaasta eesmärkide kavandamisel ja tegevuskava koostamisel.

9.2. Arenguestlus

Õpetaja vahetab lapsevanemaga lapse arengualast informatsiooni igapäevaste vestluste ajal. Pikema tagasiside lapse arengust annab õpetaja arenguestlustel, mis toimub üks kord õppeaastas. Vajadusel antakse lapsevanemale eelnevalt ettevalmistavad küsimused.

Arenguestluse tulemus ja kokkulepe edaspidise tegevuse suhtes fikseeritakse kirjalikult mõlema osapoole juuresolekul ning allkirjastatakse.

9.3. Koolivalmiduskaart

Kõikidele Vara Lasteaed Õnnetriinu õppekava läbinud lastele antakse koolivalmiduskaart, mille koostamise aluseks on lapse arengu hindamise tabel ja arenguveestluse tulemused.

Koolivalmiduskaardi koostavad rühmaõpetajad, kaasates lapsevanemaid.

Koolivalmiduskaart registreeritakse, allkirjastatakse osapoolte vahel (rühmaõpetajad, lapsevanem ja direktor või selleks volitatud isik) ja dokumenteeritakse.

Üks eksemplar väljastatakse lapsevanemale ja teine jääb asutuse arhiivi.

Koolivalmiduskaart väljastatakse lapsevanemale enne lapse lasteaiast välja arvamist seoses kooli astumisega.

Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust.

10. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab direktor.

Erivajaduse väljaselgitamine:

- lapsevanema poolt lapse erivajaduse, eripära, soodumuse jne märkimine kirjalikult lasteaiaga registreerimislehele (avaldusele) ja/või tutvumisküsitluses lasteaiaga tulles;
- vestlus lapsevanematega lapse lasteaiaga saabumisel;
- lapse vaatluse, vestluse, õppetegevuses osalemise (s.o. lapse igapäevase käitumise, suhtlemise) järgi rühmas selgitavad õpetajad välja, kas laps vajab mingis valdkonnas toetust või erinevat lähenemist.

Erivajadusena käsitletakse:

- 1) muusikaliselt, kunstiliselt, kehaliselt, sotsiaalselt jne andekad lapsed;
- 2) logopeedilist abi vajavad lapsed (kommunikatiivsed oskused – suuline kõne, kõne mõistmine, hääliku-ja foneemitaju, lugemine jne);
- 3) muukeelsest (vajadusel ka kakskeelsest) perest pärit lapsed;
- 4) kognitiivsed oskused ja taju arengu eripärad (vaatlus-ja kuulamisoskus, silma ja käe koostöö, teabe mõtestamine jne);
- 5) üld- ja peenmotoorika areng;

- 6) suhtlemiserisusega lapsed;

- 7) toitumisharjumused;
- 8) toidu- ja muud allergiad;
- 9) terviseprobleemid (haigestumise tihedus ja kroonilised haigused, diabeetikud);
- 10) käitumishäired (hüperaktiivsed lapsed, rahutud lapsed jne);
- 11) koolipikendusega lapsed.

Erivajaduse kaardistamine

Laste erivajadused kajastuvad järgmistes dokumentides:

- 1) lapse individuaalne tervisetõend;
- 2) lapse arengu hindamise tabel;
- 3) muud arengumaterjalid.

Tegevuse korraldamine:

- Vajadusel vestlevad lapsega ja lapsevanematega kõik lapsega töötavad õpetajad – rühmaõpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja, erispetsialistid, et leida lahendus kerkinud probleemile või otsustada edaspidine tegevus valdkonnas, mis vajab toetust või teistsugust lähenemist.
- Konkreetse lapse puhul arvestatakse vastava lapse arengutasemega (näiteks kodust tulnud, lasteaias mittekäinud või mõnes arenguvaldkonnas järeleaitamist vajavad lapsed) ja kohandatakse talle vastavas valdkonnas arenguliselt sobiva vanuserühma tegevusi.
- Muudetakse tavapärasest õpetust ja kohandatakse see tema erivajadusele sobivaks.
- Eriti andekate laste puhul antakse lapsele võimalus saada lisaülesandeid ning süvalähenemist ainetele vastavalt lapse huvidele ja andekusele.
- Koolipikendusega laste puhul tehakse individuaalset tööd vastavalt toetamist vajavatele valdkondadele, vajadusel koostatakse individuaalne õppekava või suunatakse logopeedi poole.
- Lapse päeva organiseerimisel mängude, õppetegevuste läbiviimisel, erinevate meetodikate ja individuaalse tegevuse planeerimisel lähtutakse lapsevanematega koos toimunud vestlusel saadud informatsioonist.
- Vajadusel koostavad rühmaõpetajad õppeaasta algul koostöös logopeedi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.
- Õpetajad teevad koduga tihedat koostööd ja on valmis alati lapsevanemat nõustama.

- Vajadusel suunatakse laps regulaarsetele konsultatsioonidele eripedagoogi või spetsialisti

juurde.

- Allergiatega, terviseprobleemide, diabeedi puhul järgivad õpetajad ja kogu lasteaia personal lapsevanemate, perearsti või eriarstide ettekirjutusi.

Erinevad tegevusmeetodid laste toetamisel:

- 1) vestlused,
- 2) individuaalsed tegevused,
- 3) erinevad aktiivõppe meetodid,
- 4) keskkonna kohandamine,
- 5) võimaluste loomine täiendavateks tegevusteks lemmikaladel,
- 6) erinevate vanuserühmade õppekavade kasutamine,
- 7) lasteaiaõpetajate, lapsevanemate ja eripedagoogide tegevuse ühendamine. Suund on erivajadusega lapse integreerimisele läbi rühmakollektiivi ühisosa, kus kõige paremini areneksid lapse sotsiaalsed oskused ja valmidus toimetulekuks tulevikus.

11. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Õpetajad teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Õpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppeja kasvatustegevuse korraldusest.

Õpetaja loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Lapsevanematega suhtlemise võimalused:

- individuaalne vestlemine lapse tuleku ja lahkumise ajal
- personaalsed kirjalikud teated vanematele
- oluline info rühma teadetetahvilil
- elektrooniline kirjavahetus (e-meil, rühma list)
- lapse arenguestlus
- lastevanemate nõustamine ja koolituste läbiviimine
- lastevanemate osalemine lasteaia- ja rühmaüritustel
- lastevanemate koosolekud sügisel ja kevadel

Õppeaasta algul valivad iga rühma lapsevanemad ühe liikme ja asendusliikme lasteaia hoolekogusse. Hoolekogu koosolekud toimuvad vastavalt hoolekogu tööplaanile.

Lapsevanemaid kaasatakse läbi hoolekogu lasteaia arengu- ja õppekava kujundamisse ning arendustegevusse. Lasteaias viiakse süsteemselt läbi lastevanemate rahulolu uuringuid.

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava vaadatakse läbi üks kord aastas.

Õppekava uuendamisel ja täiendamisel lähtutakse sisehindamise tulemustest, õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsist.

Õppekava muudatused kooskõlastatakse lasteasutuse pedagoogilise nõukoguga ja lasteasutuse hoolekoguga.

Õppekava kinnitatakse direktori käskkirjaga.